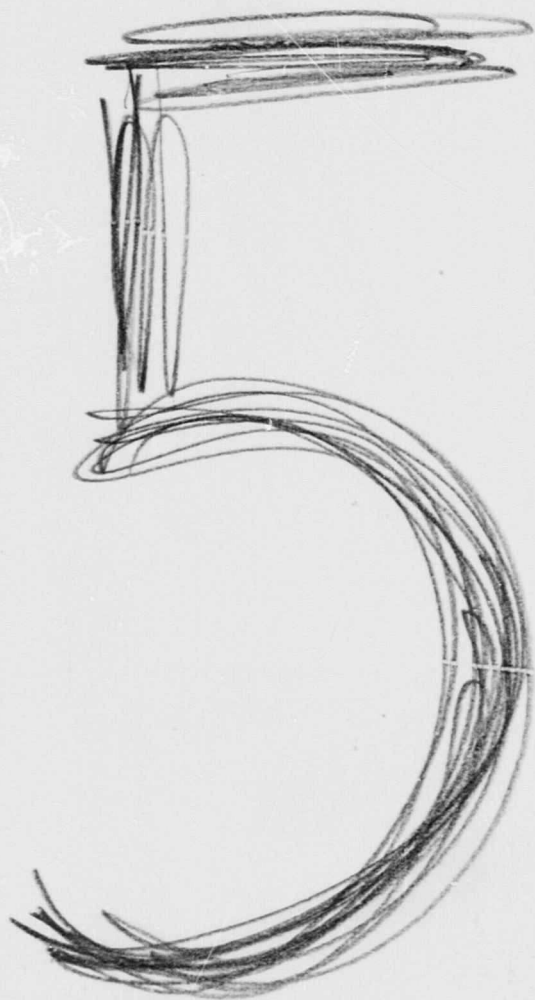

A
4665
11

acht

53

AkadImport

VERSORGUNGSDIENST FÜR WISSENSCHAFTLICHE FORSCHUNGEN DER UNGARISCHEN
AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
BUDAPEST I., ORSZÁGHÁZ U. 30. BRIEFANSCHRIFT: 6-1250 BUDAPEST POSTFACH 10

Ihr Zeichen:

Unser Zeichen: TG/Vm

Tag: 28.5.1975

Stadt- und Universität-Bibliothek
61, Münstergasse
CH-3000 BERN
Schweiz

BESTELLUNG

Nr. 9729/5-2-4253

Bezugnehmend auf

bestellen wir bei Ihnen die untenangeführten Waren. Wollen Sie uns Ihre Auftragsbestätigung binnen acht Tagen zukommen lassen.

Pos.	Menge und Einheit	Ware (Bezeichnung)	Preis	Betrag
			Währung SFr	
		Mikrofilmkopie von		
		Collectio Bongarsiana, Collectanea Theologica		
a/	142, no.39, f.5	/Brief von Andreas Dudith/		
b/	A - 46, tom I., Nr. 78,79,82,95-98,101,103,116.	/Briefe an Andreas Dudith/		
		- S. 254-267, 275-279, 322-333, 368-376, 379-380, 435-439		

1. Frachtparität: frei Budapest

2. Liefertermin: so bald wie möglich

3. Zahlungsbedingung: Überweisung sofort nach Rechnungserhalt

4. Versandinstruktion: per Post, an unsere Adresse.

5. Verpackung:

6. Versicherung wird durch uns gedeckt:

7. Fakturen: Wollen Sie gefl. 6 Rechnungskopien im voraus direkt an unsere Adresse absenden, hingegen sind in die Kisten (Pakete) keine Fakturen, sondern nur Versandkonsignationen zu legen.

Fernsprecher: 160-160. Fernschreiber: 224433
Drahtanschrift: AKADIMPORT - Budapest

HOCHACHTUNGSVOLL
AKADIMPORT

Dr. I. Tasnádi

Ex

Andree Dudithy

39

Olim Episcopi Quing. Ecclesiensis in Hungaria
et Imp. Ferdinand. et Maximilian. orator,
ac de Patrib. Concilij Tridentini non postrem.
Scripto ad Maximilianum in f. b.
quo se de Episcopatu alijsq. honoribus abdicatis,
et iure dicta excusat. Hypotyposis viua
Concilij Tridentini.

Verum demus, in aliquem fuisse aliquando
papa Romani asecclas non inquisimos, quod
tamen memoria Superiorum annorum, et
omnium Conscientia presentium exemplorum
refellitur: de me profecto non nesci in hunc
nissimè et contineliossimè decernere potui,
erunt. Non enim recenti flagrant odio
nominis mei sed reperi, etiam inde ab eo
nato tempore, cum Concilio Tridentino,
quod nouissimè est habitum. D. Ferdinand.
Caesar, parentis sui, nissu, pro Hungaria
patrie meae Ecclesia interfui. Nam qui
scirem, quæ ratio vetustissimorum conciliarum
im fuisse, et intelligerem, quid hac tempo-
ra, in quæ tanta perturbatio religionis inci,

disset. exposcerent; dicebam liberè, quæ quæq;
de controuersia diligentissimè cogitanti
et eruditiorum Commentarios peruolutanti
in mentem venerant; neq; meæ sententiæ
cuiusquam vel gratia vel metus moderaba-
tur. Quò in proposito cum persisterem (nam
me suo nomine ipsa veritatis indagatio con-
cordiaq; molitio delectabat.) sensi non obesse
offendi eorum animos. qui nihil pro sententiâ
dici vellent, nisi quòd ad Papæ voluntatem
dirigeretur. Ego tamen pro eo, quòd antiquissi-
ma mihi erat cûra vindicanda, quantum
in me esset, veritatis, ad cuius equidem lumen
iam tum oculos, relictis è graui quodam somno
excitatus, attollebam; inuictissimè querebas ho-
minum Papæ ancillantium ab instituto meo
non sum deterritus; neq; uel personam abieci,
quàm mihi DEVS ad tempus imposuisset,
vel stationem meam otserui, in qua me sapien-
tissimus imperator collocasset. Quare ab illis
animaduersa, nomen meum ad eum, qui tum
dominabatur Papam deferunt; neq; me respec-
tibus gratiam in dicendis sententiis, et parum
reuerentem; Pontificiæ sanctitati, criminantem.
Quæ cum bonis auctoribus comperta haberem.

non solum non retingui mihi et languescere,
sed inflammari etiam et excitari vehementius
studium retinenda libertas cepit. Quò factum
est, ut cum in disceptationem venisset, an
altera pars Eucharistiæ vulgo, et ut ipsi uocant
Laicis, concedenda esset, et iam in eam sententi-
am itum esset; ut ne concederetur; ego ita
contra pugnauerim, et tanta contentione dixi-
rim, ut præter morem, repugnantibus ferè omni-
bus, iterum ea de re, de qua jam Senatus Con-
sultum factum esset, ad patres referretur, et
deniò sententiæ rogarentur. Exstat typis enu-
gata mea sententiæ, ac petitio, testis meæ volun-
tatis. Quid multa? cum plura non pateretur nos
consequi. Episcoporum nimia seueritas, et super-
stitio; illud saltem perfectum est, ut in ea verba
decretum hæc de re conciperetur, ex quibus effici
potest, conciliū illud Laicis non denegare, sed
velle, ut id à papa, quib; opus esset, permit-
teretur; ut uel hinc facile animaduertas, eos,
nisi sibi timuissent, prorsus concessuros
fuisse: quò tamen decreto pleriq; omnes Episcopi,
stipendiarij præsertim eius, inuicem apud illum
gratiam inierunt. Videtur enim Pontificiæ au-
thoritati non nihil esse detractum, quòd Con-

cilium illis leges ponere hac ratione videatur,
cum ipse immerito sane et præter omnem hu-
manam atq; divinam rationem concilio tamen
superiore esse et haberi velit. Atq; de calice
quidem hic exitus rei fuit.

De sacerdotibus non prohibendis coniugio item
differere habebam in animo, et me velle prae-
ferbam; occasionem tantummodo auidè expecta-
bam. Testanda enim fuit restituende disciplinae
renouandj exempli veteris cupiditas; et si quatenus
profecturus essem, non ignorabam. Quid enim pro-
ficj potuit in eo Concilio, in quo numerarentur
non suis momentis ponderarentur sententiae?
si causa, si ratione pugnandum fuisset, si pauci
quidam socij nobis adfuissent. Victramur, quam-
uis pauci, magnas copias aduersariorum, sed in
numerus tantum prodiret, in aciem, quo longe
inferiores futuri fuisset, in optima causa
victores discedere non potuimus. Singulis notum
centenos de suis Papa potuit opponere: ac si
centeni parum multi viderentur, repente mi-
nime creare potuit, quos suis laborantibus subsidio
mitteret. Itaque videre erat, quotidie famelica
et egentes Episcopos, ex maiori parte barbato-

los adolescentes luxuriosos perditos, Tridentum vo-
litare, conductos ad sententiam secundum Papae
voluntatem dicendam, videlicet illos quidem et
stolidos, sed tamen impudentia et audacia uti-
les. Hi enim ad veteres adulatorum Papae ac-
resceant; tum vero victrix exultabat iniqui-
tas; neq; decerni iam quidquam potuit, nisi in
eorum sententiam, qui Papae potentiam, luxuriam
defendere, summam religionem arbitrabantur.
Erat aliquis vir grauis et eruditus, qui tan-
tam indignitatem ferre non poterat; hic ut non
longe Catholicus terrore et minus, ab irascutione
Concilij, ad probandum, quæ nollat, traducebatur.
In summa, in eum statum res est adducta,
istorum, qui illuc facti institutiq; venerant,
improbitate non ut iam Episcoporum, sed lar-
uatum; non hominum, sed simulacrorum, quæ
neruis mouentur alienis, ut Dædali statuæ
fuisse perhibentur. Concilium illud illud vide-
retur. Erant Episcopi illi conducti, ple-
riq; ut vites, rusticorum musicum instru-
mentum, quos ut vocem mittant, inflare ne-
cesse est. Nihil habuit cum illo conventu,
S. Spiritus commercij; omnia erant humana
consilia, quæ in immodica, et sane quam pu-

lenda Pontificum lucenda dominatione conuenerant. Curstabant Romam nocte dieque venerari; omnia quae dicta consulti essent, quam celerrimè ad Papam deferbantur. Illi responsa, tanquam Delphis aut Dodona, expectabantur; illinc nimirum Spiritus ille quem sancti concilii praeferebant, fabellarum mantibus inclusus mittebatur; qui quod admodum ridiculum est. Cum aliquando, ut fit, aquae pluuiae exercebantur non ante aduolare poterat, quam mundaiones desessent. Ita fiebat ut Spiritus non super aquas ut est in Genesi sed secus aquas ferretur. portentosam et singularem dementiam. Nam tum nihil esse poterat, quod Episcopi, tamquam plebs, scirent, nisi Papa auctor fieret. Quin etiam referebant legati Pontifici, quae de re Papa agi vellet, et suis illis, quibus hoc nomine stipem mensuram pendebant, autem erant plurimi exentes, ex non optimis Italiae Civitatibus, et alij fictitij quidam Episcopi, qui Civitates nullas nomen tantum retinebant. De Pontificis mandato praescribebant, quibus discedere capitale habebatur. Quod quidem magis ridiculum aut contumeliosum in ceteris

Episcopis esse possit? Quid enim est eripere homini fas suum, omnemque omnium potestatem ad se rapere, si hoc non est? Si nihil aliud, si Episcopi sine Papa possint statuere, Papa sine ceteris Episcopis omnia? quid cogere Concilium opus fuit? quid sanctis Imperatorem, quid ceteros principes, quid omnes nationes expectatione concilij suspensas tenere, exitu ludificari? Non quid Papa vellet, quare rebatur (non enim erat hoc quidem dubium) sed componenda erat multis sectis disiecta religio; et imprimis infinita Papae licentia et arrogantia, legum vinculis suisque finibus coercenda. Quod quemadmodum fieri posset, ipso Papa in sua causa iudice; non dubito, quin per te intelligas. Etenim si vere reputare volumus, omni remota perturbatione animi, iudicare, inveniemus, nihil aliud esse causam, cur in Ecclesia Dei ad hoc usque tempus post tot disputationes et colloquia, Concordia conciliarum neguerit, quam quod Papa penes se iudicium vult esse arbitrium omnium contra iustitiam, ipse nullius se iudicio permittere, ne consentientis quidem orbis terrarum universi. Quia fuit etiam gravissimorum in

Orientis Ecclesia, et sanctissimorum Virorum
litterarum monumentis mandata sententia, qui
omnes dissidij et Ecclesiarum distractionis hanc
unam et fuisse antea, et esse etiamnum causam
vere demonstrant. Hæc in concilio cum nota
rem, neq; tametsi fraudi mihi esse libertatem
intelligerem, dissimulare tamen ullo modo possem
incurrisse me, odium non illius modi Papæ, qui
tum vivebat, sed etiam istius, qui illi successit
existimare posse poter. Est enim mirifica quæ-
dam in isto hominum genere morum consuetudo
et auctoritatis Pontificiæ per fas per nefas
retinenda studiū. Et hic qui iam requat,
tum inquisitorum, et ipsi loquuntur, Collegio
præfectus erat; homo in ijs, qui ab Ecclesia
Romana placitis discessissent, excarnificandis,
et ad supplicium undiq; contrahendis immen-
simus et sanguinis eorum sitientissimus, ut
dubitandum non sit, quin, quia feritate multos
bonos percussit, eadem me præcipitem agere fecerit.
Conatibus nam et sum commotus vehementer
fuisse, et postquam Papa est factus, continet
iracundiam suam non potuisse ferre, quāvis
mi frequenter. Cardinalium conventū me sibi
parat aliquando daturum esse contramaria.

extensa dextera minaretur.

Scribunt eius familiares nihil illum etiam
nunc sermonibus usurpare, nihil auribus ad-
mittere, nihil animo voluere nihil agendo
tractare, nihil deniq; somnijs vexare, præ-
ter inquisitionem, quia et multos quotidie pri-
vatos Romam pertrahat, et principes viros,
maximasq; nationes tentet affligere neq;
mirari. Difficile est enim longi temporis
consuetudinem abicere; et fere edocuit, ut
quos quicq; in studio versetur et munere,
ex eo aliquid contra hat, quod in omni reliqua
vita adherescat. Staber Imperator, cur cessa-
turus Papa non fuerit, quō minus te etiam
atq; etiam mea causa fodicaret, ut primum,
de meo matrimonio certior fuisset factus.
De clientibus vero ipsius quid dicam? Horum
ne quisquam non me vexare, et omni conatu
evertere studuerit? Si minus idcirco, quod
rectum esse putaret, persuadere hominem
hæreticum. Nam isto afficiunt omnes no-
mine, qui non usq; quaq; nutui et opini-
oni papæ se consecraverunt, et certe ut
Papæ se vendiderent, et eius gratiam

et de ceteris plenius ad Monachum
nostrum scripsi. In Summa, Gallia
hodie theatrum est in quo totos jam
annos quinduum agitur tragedia non
ex facili precepto, sed coram universo
mundo, qualis à condito mundo cons-
pecta non est, quâ tamen neque
spectatores, neque actores ipsi
erudiuntur. Cetera novit Dominus
qui utinam Senibus nobis hoc saltem
tribuat ut prius hinc subducamus
quam cerven cogamus quâ tam
obstinata rebellis meretur, et iidem
paris involuamus. Quod si etiam
istud non obtinuerimus, at illud
certe nobis obtinget, ut ea ipsa ~~formae~~
formae enesquamur, quâ filij huius
saevi consumuntur. Misimus ad
me apostoli obiquitarij orationem
Lipsiae habitam nonnulli amici, in qua
me quasi sanguinarium exagitat.
prolata nescio ~~cujus~~ cuius epistola mea
particula

particula quam extare dicit. Vidi etiam
Selneckeri nonnulla in quibus traditor
et omnium haereticorum

Nolo ex professo istis respondere quos
sui mores satis suo tempore vicin-
tur. Malo viipsa me purgare quam
verbis: et tamen ne hoc quidem negli-
gam, prout dabitur occasio non vli-
endi mei, quem animum Deus novit
à me abesse, sed calumnia refellenda
quantum id quidem mei ministerij
interest. Bene vale, vir ornatissime.

D. Iesus tribuat nobis summum illud
donum, faxisque et quod
nobis dedit ut speremus, tandem vix
consequamur. Genevae, Cal. Augusti.
1577.

Thus Beza
Ornatissimo viro J. Andrea
Dudithio. C. M. à Consiliis, Dño
mihi plurimum observando et
S. Quo iudicio delatam mihi inmerenti

abs te amicitiam tuam sum amplexus,
vir ornatissime, eodem illam mihi semper
retinendam credidi. Et si enim quorundam
malorum certi hominum culpa, ut lenissimo
verbo utar, nonnulla sunt postea conse-
quuta, ex quibus facile apparuit se
nonnihil esse à nostris partibus aba-
licnatum, aut saltem ex eo quem

litera sacra appellant
ac openi academicum evasine,
nunquam tamen amare te propterea
desisti, tuasque illas summas virtutes
colere, quibus esse te praeditum cognovi.
Imò in illa etiam quamvis pessima
causa defensione magnopere sum
delectatus ingenij tui acumine, quamquam
illud abs te ad contrarias defendendas partes
collatum mallet. Denique qua in re
deceptam me non fuisse increduliter
lato, futurum semper speravi ut ubi
te ipsum collegisses, et paulò attentius
in rem ipsam inquirere capisses, nemo
melius quam tu ipse de re tota iudicaret,

nec cuiquam

259.
nec cuiquam magis quam tibi dubitationes
illae displicerent. Fateor me tamen his
literis fuisse commotum quibus ad illas
meas respondisti, idcirco, ita me bene
Deus amet, quae quum mihi essent
inscripta, tamen prorsus quod ad
nae nunquam sunt perlati, postquam
diu multumque sunt in varissimis cuiusdam
hominis manibus versata, qui nunc
medicum se proficitur et Berna cujus
civitatis alumnus fuit, una cum ves-
tratibus quibusdam nobilibus commo-
ratus est, et sunt ab eo denique cuius
et legenda et exscribenda tradita, vix
tamen amici cuiusdam opera illarum
exemplum essem nactus. Itaque hor-
tantibus etiam amicis, caperam ad illas
respondere, adeoque de retroque edendo
scripto cogitare. Sed id omne vix capram
postea ultro abieci, futurum vix dixi,
vatus quod ex te ipso nunc intellexi
me gaudere, atque ut in hac sententia

perpetuo persequeres vehementer opto.
 Sine igitur illa omnia penitus anti-
 quata, perpetuaque oblivione sepulta.
 Quod ad dialogum illud tuum attinet,
 putavi initio non fore e re tua si
 ederetur. Optarem igitur abs te quidpiam
 vel ejusdem vel cujuscunque voles
 argumenti adjungi, quod molem ali-
 quam libelli faceret, cujus tamen rei
 judicium penes te esto. Venio ad alias
 epistola tua partes. Otiaris nunc igitur
 ut video, sed ut olim Africanus
 ille et quidem fortasse causa non
 prorsus dissimili. Utrumque sit, cessi
 te hac doctrina, tantoque judicio, et isto
 rerum usu praeditum hominem optarium
 ibi esse, ubi quamplurimis prodesse posses.
 tamen quum in te unum intueor, facere
 non possum, quin hanc tibi solitudinem
 inuideam, in qua non dubito quin Tullia-
 num illud veri dictum fuisse experiaris.
 nihil esse otio literario dulcius. Quod

utinam

utinam ego quidpiam ad hanc felicitatem
 tuam augendam conferri possem. Sed
 cujuscumque tibi homine opus est, et
 qualem a me postulas, ego quidem neque
 sum nactus, neque nanctui me posse
 spero. In causa sunt horum temporum
 asperitas qua Gallos peni omnes ex
 togatis sagatos, ex musarum cultoribus
 immanes bellatores effecerunt. Odium
 omnium pene gentium adversus hanc
 civitatem, qua subversa debellatam
 quoque regionem somnians: nostra denique
 temeritas qua plurimos absterret. Imo
 ne hominem quidem facile inueniro
 cui erudiendum silium tuum committas,
 si ad nos usque proficiscendum eris.
 Cum autem non suadeo ut huc mittas,
 nisi paulo adultiorum, et certiore
 rerum nostrarum statu. Audimus
 enim quotidie multorum minas: et
 quamvis futurum speramus ut ejus

praesidio tuti simus, qui nos adhuc
 servavit, haud satis scio tamen an
 id nobis contingat. D. Franciscus
 Porcus Senex optime valens et vir
 optimus, gracas literas apud nos
 proficitur, teque vicissim plurimum
 salutat. Pensiones annuae studio-
 sorum apud nos si liberalius vivere
 velint, sunt gallicorum coronatorum
 septuaginta, quorundam etiam
 sexaginta; propter tritici et vini
 charitatem, de quibus ante curior
 fieri voluisti. Affines tui, Dei gratia
 optime valent; quod tibi ab ipsis
 significatum puto, suntque mihi
 collegisque meis et merito tuo et
 commendatione tua quam maxime
 commendati. Ad me privatim quod
 attinet, vix ut is vivere potest qui
 perpetuis curis exercetur, ad quas
 accedunt subeuntes ut inquit ille,
 cura tristisque senectus. Pergo tamen,
 Dei

Dei beneficio totus in hoc intentus ut
 per medias tempestates in portum
 prouchar. Persequi me inchoata
 nonnulla non patitur patria cala-
 mitas. Itaque neque tertiam quas-
 tionum mearum Theologicarum
 partem, neque susceptum aduersus
 Santesii repetitiones defensionem
 finire his mundinis posui. Sicut
 quoque meus Terulianus. Opus
 psalmorum absolui, sed quotidie
 emendo. Urgunt Ecclesia gallica et
 susceptam gallicam Bibliorum
 editionem praestem, cujus adhuc
 triens superest prophetarum
 nimirum Scripta. In his ego me-
 rum dies et noctes, quantum
 quidem valetudo patitur, exerceo.
 Tu me, vir ornatissime, precibus
 tuis adiuua, tibi que persuade me
 nunquam commissurum ut in me
 quidquam officij merito requiras.

Venturius quod tu illi ~~contuleras~~ ^{mihi} bona
commiseras, bona fide mihi reddidit,
de quo jam pridem tibi gratias egi,
et gratiam nunc habeo quam referre
non possum. Bene vale, vir ornatissime,
et Bezzam tuum vicissim amica.
Genova 15 Decemb. 1578.

Tuus Bezaes

79
Ornatissimo et amplissimo
viro, ac Dño. D. Andreae Dudithio
Sacrae Caesaris Majestatis oratori,
domino mihi Summe obser-
uando.

Sperabam fore, vir ornatissime, ut istas
accipere ex D. Hieronymi affinis tui
manu. Sed cum ille me potius insa-
lutato a nobis discedere maluerit, quam
justas multorum et dictorum et factorum
reprehensiones audire, hinc factum est
ut paulo serius istas acceperis. Utinam
vero juvenis ille, bona aliqui et generosa
indolis

indolis, prudere potius et recta monentes
audire discat quam suis affectibus in-
dulgere, quod si ab ipso impetraris, tantum
profecto tibi debet quantum alij nemini.
Quod ad illud attinet in quo a me dissentis,
mallem quidem ego eandem esse notam
de rebus etiam singulis sententiam. Sed
is arte nunquam fui qui amicos aut
etiam alios quosvis aliter quam ego de
hac vel illa re statuentes ferre non
possem. Itaque salva etiam amicitia
nostra permanere tibi in contraria sententia
licebit. Mihi vero istud persuaderi nunquam
potuit, nullas esse Christiani magistratus
eis, capiti etiam interdum poena coercendis
partes qui legitime instituta ex verbo
Dei iudicia, manifesta contumacia
desugientes, Ecclesiae pacem sciens
turbant et praefracta isti arrogantia
zelum pietatis prae texunt, ut impune
quasvis blasphemias disseminent. Celsi
librum clam nuper editum et diuenditum

tandem nactus diligenter perlegi, neque
in eo sane quicquam iudicii aut solidæ
in sacris literis eruditionis animaduersione
potui. Nosstram Sententiam calumniosi
deprauat, multos Scripturæ locos corrumpit,
quodam maximi momenti argumenta
vel eludit vel prorsus prætermittit,
non pauca ineptè concludit, quæ omnia
fortasse quispiam facile demonstrauit.
Nam me certe pudet toties eadem repo-
nere, et apologias scribere, quas perpauci
hominis hodie cognoscendæ veritatis
studio legunt. Quod autem istius
editionis autor adjiciendam quoque
tuam illam epistolam censuit, non
alio, ut opinor, consilio quàm ut litteram
mihi moueret, id cum ad te quoque
tuamque existimationem pertineat,
tua fuerit aequitatis ac prudentiæ de
ea re statuere quid faciendum putet.
De rebus nostris, nunc quidem satis
rectè apud nos omnia. Gallia prorsus
ἀναστροφῶς

ἀναστροφῶς magis ac magis in suum
ipsius exitium ruit. Summa cali intem-
peries famem et pestem nobis in proxima
annum minatur. Utinam verò his
flagellis sic erudiamur ut cum mundo
non percamus. Bene Vale, vir erudit.
D. Iesus tibi ac tuis magis ac magis
benedicat. Genevæ 16. Decemb. 1578.

Tuus Beza

Ido Christi seruo D.
Christophoro Thetio
Fratri Summe observando.

S. Heri, mi frater, literas tuas accepi
oratislanicæ datas ad diem superioris
mensis duodecimum, quæ me collegasque
meos magnopere recrearunt. Sed alias
attulit Norimberga idem tabellarius
quibus hris illa clades à Moscovitis
accepta significatur, qui nuncius si

veram amicitiam, vel eo nomine semper
judicavi quod tempori non cedat. perpetua
etiam ac immortalis futura, si immor-
tales essent qui inter se amant.
Eundem igitur esse me, ac, Deo fauente,
perpetuo futurum scito qui fui: quod
et pietas ceteraque tuae virtutes merentur,
et vera amicitia leges praecipiant. De
rebus nostris: utinam apud vos tam
recte omnia. quamvis ne nobis quidem
desint, quae vos foris non irinus
exerceant quam vos istae domesticae
turbae dixerant. Nos quidem certe tibi
ceterisque bonis viris

eademque a vobis vices petimus: tantis-
per dum communia vota nostra Dominus
Deus noster, cohibito spiritu erroris,
exaudiat. Bene vale, vir eximie, et
mutuo nos amare perge. Ex musaeo nostro
prid. Cal. Junij 1549.

Beza —

Tuus cujus animum
ut spero, nunc etiam
agnoscis. &
Clarissimo

Clarissimo et ornatissimo viri,
Dño Andrea Duditis, Dño et
amico Summi observando &
&

S. Literas quasdam tuas multis ante
mensibus datas quibus lascivium
nostrum huc venturum, imo jam
iter ingressum esse significabas,
paucis ante diebus accepi: posteriores
autem nudius tertius: vhasque sane
Duditianae, id est singularis humanitatis
plenas, et eximia cujusdam in me
benevolentiae testes; ut mihi te vicissim
diligam et omni officiorum genere
demereri studeam, ferreum et inhu-
manum prorsus esse me oporteat.
De nosti quid ad te antea scrip-
serim. Optima certe est indolis et
elegantis etiam ingenij: Sed optarem
illum habuisse cujus auctoritate magis
fuisset ad excolenda studia excitatus.
Spero tamen fore ut neque te quodcum

ad nos miseris, neque cum etiam in
 hac schola et Ecclesia versatum fuisse
 paniteat. Quod autem me hortaris
 ut pristinum illud meum scribendi
 genus repetam, quo videlicet exorientis
 errores redarguam, spero me, si quando
 questionum mearum tertia pars
 edatur, expectationi tuae satisfacturum.
 Sed et totus nunc in eo sum ut
 gallum quendam apostatam retutem.
 verum, ut dicam quod res est, ut sis
 mihi mens eadem, desiris me tamen
 vigor ille quem juvenis cohibere vix
 poteram, ut plane mihi nunc videar
 illius Priami similis, telum imbelles
 sine ictu vibrantis. Deinde nihil
 aequi mihi molestum est atque
 millies repetita inculcare. Dabo tamen
 operam ut me iudicio tuo non parum
 tribuisse re ipsa cognoscas. Si modo
 longiorum mihi vitam et satis firmam
 ad res istas audendas valetudinem

Dominus

Dominus mihi concederet. Est enim
 certe bimestri morbo usque adeo debi-
 litata, deflexione videlicet in pulmones
 perpetua, cuius adhuc molestia non
 careo, ut persanari me posse vix
 ausim sperare. Stephanus noster
 ex aula gallica tandem rediit, et
 rotinam vix redierit. Denique quod
 ad illum scrupulum attinet, quem
 tibi a me eximi postulas, quum
 alij quidam Norimberga degentes
 peregrini hoc ipsum a nobis peterent,
 respondi de cana quod de baptismo
 scripsi in altera questionum mearum
 parte. quast. 144. et de cana ipsa
 quast. 197. unde quid mihi videatur
 praemissime intelliges. Hoc tamen
 adiecerim, si quis frater infirmus
 hoc facto offendatur, quod nimirum
 canam Domini ex eorum manu
 acciperet, quod qui falsum aliquod
 dogma in illam iniecerant, postulare
 charitatem et cum illo sic agas ut

causam consilij sui melius novit, non impedire videlicet falsum aliquod dogma quo pastor imperitus vel improbus hæc mysteria quantum in se est depraverit, quo minus sacramentis, vitæ alioque quod ad institutionem dominicam attinet, administratis bona conscientia utaris. Suaserim præterea ne forte talis quispiam pastor boni viri acceptione abuteretur quasi falsam ejus dogma si approbasset, ut ipsi pastori diserte, et quidem privatim, canonam Dñi ex ejus manu accipere cogitans tuam apud illum confessionem dederis, quam si admittat, res utrinque bene habebit, sin vero repudiet, aut etiam detestetur, ipse sibi hoc imputet: innocens autem fueris qui unius pastoris culpa cogaris à canone Dñi abstinere. Sic igitur hæc de re sentis, doctioribus cedere paratus. Bene vale, vir ornatissime, D. Jesus pergat omnibus donis te tuosque

te tuosque cumulare, et quàm diutissime saluos ad nominis sui gloriam præstare. Roga pro me vicissim Dominum ut quod michi curricula mei superest, fortiter et nunquam aberrans à me conticiam. Geneva 8. Martij anno Dñi 1580.

Tuus Beza 83
80

Mitto ad te Iconum nostrarum primam partem, id est, nescio quid augurum. Sic enim velim ista interpreteris ad quæ nunquam diuersere consueui. Mitto præterea aliud nostri Sadeetis scriptum, bene quidem illud, sed quod ut spero non minoris quam alterum ejusdem scriptoris facies, quod tibi tantopere probari scripsisti.

Viro tum pietate, tum eruditione, virtutibusque omnibus præstanti D.

Christophoro Herdeshiano.
Noribergæ.

Clarissime vir et amantissime frater

et quam desperata sit hodie plerorumque
improbitas, multa metuo. Itaque peto
etiam atque etiam ut nos si unquam
alias avidius precibus Deo opt. max.
Deo nostro commendare pergās: à quo
itidem peto, vir enim ut te saluum
et incolumem Ecclesiam suam quam
diutissime tueatur. Geneva 28. Aug.
1482.

Tuus Bezaz

Generoso et omni Literarum
genere ornatissimo viro, D.
Andrea Duditio Sbardellato
Domino et fratri observando

Gratiam et pacem a Domino nostro
Iesu Christo. Pinas tuas literas vir
ornatissime, simul mihi reddidit D.
Thetius noster, et hasque cum excellentis
doctrina, cum singularis in me curam
Benevolentia

Benevolentia plenas. Dicam autem ingenuè
quid mihi usu venerit cum priores illas
tuas perlegerem. Vbi in eam epistolam
partem incidi, in qua invidice pro-
fecto ea de me pradicās, à quibus quam
longissime abesse me sentio, putavi
errore factum esse ut litera alij cui
proscripta mihi inscriberentur. Postea
verò ubi ex aliis signis cognovi verò
hoc tuum esse de me iudicium, tam-
sum gaudis à tam laudato viro
laudari me, quam agere tui cum
me non esse qui tua de me expectami-
colla ex parte respondere possum. Et si
verò tantarum rerum Sponsorem
appellare me jure non potes: nolim
tamen te diutius in tanto errore
versari. Eniquus vel potius nullus
est Bezaz, quem tu tantum esse
tibi persuasisti. Is ~~tantum~~ tamen
quantuluscumque est, amore se vivum
nunquam patietur; cujus rei tes-
timonium ac veluti pignus ad te mitto,

quandoquidem te video nostris lusibus
delectari, descripta quādam ex nostris
poemat^{um}~~um~~ libellis, quod studiorum
genus quum jam pridem certo animi
iudicio, quod ^{michi} inveni multa neque recte
cogitata neque Christiane scripta exi-
dissent, prorsus omisissim, repetere
me tandem, animi relaxandi causa,
cogit ista maledicorum quorundam
improbitas, qui mores meos ex fictis
istis lusibus idcirco metiuntur, quod
alii, Dei gratia, nihil aliud
inveniunt quod in ante acta vita
mea probabilior reprehendant; neque
interea vident, se illa in me repre-
hendere, quae in aliis virtuti ducant.
Quis enim eorum qui apud ipsos poetam
colunt, aliter scripsit? Spero autem
me et haec et alia putidissima men-
dacia ita rebutaturum, ut et bonis
omnibus satisfiat, si qui fortasse nomine
inde mala de me suspicionis lauserunt.

et omnis

et omnis istiusmodi convitiarum turpi-
tudo in ipsorum caput redundet. Video
enim te, cuius iudicium merito plurimum
facio, et alios etiam aliquos ita mihi
faciendum esse arbitrari, quum aliqui
portentosa ista convicia semel potius
aspernari, et honesta potius vita-
testimonio quam ullis scriptis refellere
decrevissem. Cur autem id ego nunc
non praestiterim, quod aliqui biduo
fieri potuit, in causa fuerunt sum
alia quādam magis necessaria, tum
etiam illud quod biduo post tuas
mihi redditas literas, pestis quantum
jam mensem apud nos sensim
exardesceret, ex improviso correpta
ex ancillis meis altera, domo excedere
me abruptis omnibus cogitationibus,
librisque relictis omnibus coegit.
Ab eo tamen tempore bene habui,
Dei beneficio, cum familia universa.

et confido fore ut contagio non serpat
longius. Sin minus, mali tamen nihil
evenisse meis aut mihi statuum, etiam
si nobis nunc moriendum erit, hoc pro-
sertim tempore, quo non admodum
gaucunda bonis vita esse potest. Sed haec
omnia quae tristiora sunt, malo ex
D. Thetio nostro cognoscas. Ad propo-
sitam autem quaestionem seorsum
respondi. Superest, vir ornatissime,
ut quod Papatus^m honesto ac Christiano
contracto matrimonio ejuraris, quodque
te Ecclesiae conjunxeris, id, inquam,
et tibi veri jam regnum caelorum
ingresso, et ipsi Ecclesiae, cui te
singulari futurum ornamento confido,
ex animo gratuler. Et si autem
cum ipse, Dei beneficio, sapias mea
cohortatione non eges, tamen admonere
te pro ea mea in te observantia
videtur est, ut assidue mediteris crucem
et Evangelium res esse prorsus
cohaerentes

cohaerentes, ac proinde jam nunc apud
te constitutas nihil esse tam grave, quod
pro Christi nomine, si quidem ita velit,
tibi non sit ultro subeundum, et forti-
adeoque exultandi animo perterendum.
Indixisti enim bellum Sathanae et
mundo, adeoque tibi ipsi, quum in
Christi castra transires. Nullus autem
horum est hostium, qui non plane
sit formidabilis. Sed omnia possumus
in eo qui potius est, atque adeo qui
jam omnes illas tenebrarum potes-
tates nobis superavit, qui mundum
nobis vicit, qui te ipsum Sancti-
ficavit et es ipsi in eo Sanctifica-
remur, qui denique nullum unquam
eorum quos pater ei dedit, foras
ejiciet. Velim autem et illud cogitare,
eum esse purissimum Christianis munus
qui sit simplicissimus, ac proinde nulla
esse magis noxia ingenia quam curiosa

illa et profana quæ publica testataque
 Ecclesiarum orthodoxarum confessione
 non contenta novas sibi et peregrinas
 opiniones fabricare, et seipso aliosque
 turbare, inquirenda veritatis studium
 falso prætexentes non desinunt, quos
 egregie^{passim} apostolus in primis autem
 altera ad Timotheum epistola depingit.
 Sed quorsum hæc apud te? Dabis
 igitur huic amori nostro veniam, vir
 ornatissime, et quum eum esse me
 tibi persuaseris a quo possis in doctrina
 salutis juvari, ita me videris ut eo
 qui tuus sit et hoc enim
 certi mihi nihil. Facere gratius potes.
 De Henrico nostro Stephano non est
 quod labors, ut qui ne a grobaris
 quidem, nisi leui interdum febricula.
 S. totus jam est in illo suo thesauro
 cumulando, quem spero nos veris -
 mundinis plenum habituros. Donec vale,
 vir

vir eximie. D. Iesus omnibus suis donis
 magis ac magis te cumulare purgat,
 tibi que et suavisima uxori ac filio,
 quo te auctum esse scribis assidue
 benedicat. Collegæ mei omnes valent,
 Dei beneficio, ac te vicissim saluant.
 Genæva. Cal. Septemb. 1588

Tua præstantia addictus.
 Theodorus Beza Vergatus

Generosissimo et amplissimo
 Viro Domino Andrea Dudithio
 Casarea Majestatis Conciliario, 16
 et apud Polonos legato R.
 Dno mihi plurimum -
 observando. &c

S. Beavit me D. Thetius noster,
 quum ea mihi de te nuntiaret, quæ
 semper optavi et speravi. At tu quæro
 te et obtestor Præstantissime vir, imo

etiam si hoc pateris per illam nostram
 rosque adio felicibus initiis ceptam
 amicitiam rogo, ut hic consistas: et
 si qua de re ambigis, quidvis scias
 potius quam istos audias. De quorum
 furore et amentia dubitare jam te
 non puto. Ceterum, nescio an ad te
 pervenerit epistolarum mearum
 libellus. Cum autem siue jam videris,
 siue deinceps videris, peto a te majorem
 in modum ne quid te offendant quod
 tibi inscriptam epistolam ediderim,
 in qua tecum de ~~re~~ notis Ecclesiae
 discepto: neque id alio consilio a me
 factum interpreteris, quam ut hoc
 quoque mutuae nostrae
 testimonium extaret, et hujus-
 argumenti explicatione piorum
 studia nominatim adjuvarem. De
 rebus autem nostris omnia plenissime
 ex eodem Thretis nostro cognosces. Bene,
 vale vir ornatissime, et nos, quod
 facis

facis, ama. Argentina 6 Septemb. 1777

Amplitudinis tuae
 observantissimus

Theod. Berzæ

Eidem.

17

S. At tu velim ornatissime vir,
 huic amoris in te meo ignoscas, qui
 quo magis te diligo, eo avidius
 literas tuas expeto, quantum quidem
 occupationes tuae ferunt. Nolim
 enim ego in publica commoda
 peccare, ut mihi privatim indulgam,
 quae res etiam facit ut tam paucis
 tibi rescribam. Rerum enim nostrarum
 atque et Gallicarum Statum ple-
 nissime ex Thretis nostro cognosces.
 Quod superest, Deum opt. Maximum
 precor ut in tanti momenti praesentium
 negotio, pia sanctaque consilia tibi
 suggerat, quibus etiam pro sua

Bonitate benedicat. D. Sirlejum scito
a me summopere Diligi, adeoque propter
summas multas virtutes observari.
Quod si quoniam praeterea mihi commen-
dandum putabis, velim tibi persuadeas,
omnia me ipsius causa facturum.
Bene vale, et mutio me dilige.
Genève 1. octob. 1576.

Theodorus Beza

98
S. Ipsi literas meas ad te jam pridem
pervenisse, quibus ad tuas prostratas
 respondi. Nobilibus autem istis domum
viduicibus facere non potui, quin
has rursus ad te darem. De rebus
nostris: Versamur etiam nos in
incerto: neque id mirum videri debet
quoniam tam multis Simus exosi.
Sed bene est quod hostes cum ipso
Deo communes habeamus, qui suos
deserere ne velle quidem potest. Fiat
igitur ipsius voluntas, sive vivendum
adhuc

adhuc nobis esse inter mortales. sive
jam nunc ad immortalam illam
vitam transendum. Ad Gallias
Elesias quot attinet, specie quadam
pacis fruente. Iose utcumque sus-
tentant: reliqua regni partes sunt
ita jam affecta, ut neque vitia jam
sua neque remedia pati posse videantur.
Breui procul dubio totius corporis
disiectione sequutura. Hanc autem
ruinam quoniam sis nescire tantam rem
pene omnium mutationem consequi,
quanta non euenit a Caroli magni
temporibus: utinam vicissim nos Dominus
ea sapientia instruat, et ea patientia
confirmet quae ad tantos sustinendos
impetus requiritur. Bene vale, vir
ornatissime. D. Jesus te et tuos feliciter
seruet, tibi que magis ac magis Bene-
dicat. Genève. 23. Junij 1578.

Tua praestantia deditimus
Theodorus Beza

anno divina ultimarum patientiarum 1583.

Tuus Beza

Ornatissimo viro, Dño
Andree Duditis Sacrae
Cas. Majestatis à Consiliis,
Dño mihi Summe observando.

S. Ego vero, vir ornatissime, nullas
mihi ab te redditas meminini (redditas
autem mihi arbitror plures quam
commemoraras) quibus non responderim
quum praesertim vestrales à nobis
discederent, et ita sum comparatus,
ut quamvis quod ad animi sensa non
cum omnibus mihi conveniat, et ab
iis plane abhorream quae mihi videri
non incerto animi iudicio improbandae
censeri: tamen à veritate mortalium
abhorream

abhorream, et quoniam homo sum, idcirco
nulli humani à me alienum putem.
Quinam igitur mihi fuerint ingratae
illius litterae, in quo tam multa sunt
amabilia? Immo ut hoc magis noris,
etsi mihi non defuit unde suspicarer
te nonnulli à me alienatum, nec per
alios stetit quominus illi epistola tua
responderem, quia mihi plane adhuc
videris in pessima causa defendenda
ostendere voluisse, quantum ad optimam
tueendam valeas, si quando illius
defensionem susceperis: nunquam
tamen à me potuit impetrari, ut
longius in hoc argumento adversum
te progredier, unde aliqua animorum
offensio inter nos oriretur. Sum igitur
is qui fui, Duditis eruditionem,
ceterasque virtutes amo et observo.
Neminem, ac ne mihi quidem iniuri-
cissimos odi. Si qui a me dissentiant,
aut si a nonnullis dissentio, studeo

errores aut illorum aut meos agnosce.
 Hunc candorem in paucis agnosco, ab
 omnibus mihi praeitari desidero: quod
 etsi non obtineo, tamen quantum in
 me erit, officij quod Christianum
 decet, muniero. Agnosco verum esse
 quod de bonis illis Pseudoesuitis
 scribis: neque ita miror evenire.
 Mundus enim amat quod suum est,
 et dignus est mundus istiusmodi argu-
 tatoribus: cuiusmodi tamen non sum
 illi omnes, quum ipsorum quibusdam
 etiam principibus nihil certe ineptius,
 imo ne impudentius quidem fingi possit.
 nisi sum ego potius omnium qui
 ipsorum scripta legunt ineptissimus.
 Si igitur explorari nos deest; Si
 etiam videri Dominum verbi sui
 contemptum, ut semper factitavit.
 Manet interim firmum illud fundamentum
 quod in eadem re commemorat Apostolus:
 Novit

Novit Dominus qui sint sui. Paucitas ista
 vero nostrorum quam commemoras
 pro illorum multitudine. Stare potius
 a nobis quam ab illis veritatem arguit
 (quamvis non) quum major
 semper fuerit stultorum numerus. Quod
 si veteris Ecclesiae historiam repetamus,
 comperiemus illam nunquam magis
 floruisse quam cum in ea nihil
 eorum quae isti jactitans emineret.
 Bene est autem quod illis oppositus
 est Socinus ille, Eserinus videlicet cum
 Paediano, vel potius cum Superstitionis
 damone, impietatis daemon, Christo
 de utroque triumphaturo, uterius vincat.
 Nec enim Socino quidquam magis
 impium esse potest, ut qui Christum
 non ut penas peccatis nostris debitas
 lueret, sed duntaxat ut nobis singulare
 praeberet patientiae exemplum, tot arumnas
 ipsamque adeo mortem subisse, os
 impudens arbitretur. Itaque cum isto

Sane quantum, et quam diu volent,
 digladiantur Iesuita. Nos et ipsos et
 illum detestamur, quamvis iste quidem
 longius etiam multo quam illi, mani-
 festus videlicet Pelagianus, atque adeo
 Pelagio quoque deterior, a scopo veritatis
 aberrat. Polonia vero et vicinarum
 regionum vicem magnopere doleo, in
 quas Sathan velut in Sentinam
 fadissimas tot Sordes expuerit: à qua
 mephitis recte feceris, si ejus memor
 quod de Joanne dilecto illo Christi
 discipulo narrat Eusebius historiae lib.
 4. cap. 14: ac multo magis eorum qui
 praecipit vere Christianus Apostolus.
 1. cor. 5. 11. quam diligentissime sibi
 cauere, teque quam longissime disjungere
 De Simonio tempus fuit, quum non
 prorsus desperarem, et pro illo quantumvis
 in me ingrato Dominum deprecarer:
 nunc vero cum illum audiam ex
 mala mentis homine prorsus amentem
 factum

factum esse: etsi hoc illi audisse doleo,
 quem respicere mallem: tamen pen-
 amnem abjeci. De Domini Erasti scripto
 quod commemoras, nihil dum prorsus
 accepi. Hominem non tantum erudi-
 tum et ingeniosum, verum etiam pacis,
 ut arbitror, amantem, prudentia quoque
 usum spero, neque his praesertim
 temporibus, hoc quoque
 in Ecclesiam conjecturum. Quod si vel
 Socinus, vel alius ex illa hominum
 fere quispiam, ut tuam, te non consulto,
 epistolam, si aliquod Erasti scriptum,
 ipso inscio ediderit, non erit tamen
 nobis in illius quam tuemur causa
 defensione laborandum, quia sum-
 expresso Dei verbo, tum perpetuo
 vniuersa ab orbe condito Ecclesia
 consensu nitatur. Quod ad praedesti-
 nationis controuersiam attinet,
 quoniam ad illas vanitissimas conse-
 quutiones, quas etiam ex professo

Paulus retutarius, milles jam respondi et edita sunt superioribus mundinis mea in nouum epistolae ad Rom. caput prolectiones in quibus quia ad illa quoque Castationis objecta pro meo modulo respondi, pudes me toties jam actum agere: nec facile quibus a me impetraveris, ullis etiam conuiciis, et de istis quiequam amplius scribam. Qui aliter sentiant viderint quo fundamento stabiliant conscientiae suae pacem. Est enim necessario a Christianismo ad Pelagianismum, id est a luce ad tenebras, nisi hac posita doctrina transeundum. Scaligeri nostri librum Septem de temporum supputatione accuratissime et ut ipse mihi affirmat promissus scriptos

Spero me intra paucissimos dies accepturum, nisi forte Pontifex illorum impedierit editionem. Posnaniensium thescon de Culina notis grauissimam et verissimam refutationem Sadeclius noster, qua tamen sortis est mihi reddita, quam ut his mundinis edi-

edi potueris. De Danas non habeo quod scribam. Si utinam tandem sen inde possit saluum extricare, qui praeter amicorum consilium sese coniecit. Quid ad meas in nouum testamentum annotationes attinet, si quid in iis praestitum est quod ad Dei gloriam, et adjuuanda piorum studia faciat. Deo gratias ago. Sed Ego quidem certo mea tenuitatis mihi consuius, libentius audierim me ab amicis. Si tibi non est ipsis satisfactum, admoneri quam laudibus, quas minime merer, onerari. Quod ad inueniendum filio tuo praceptorum attinet, nihil profecto fecerim libentius. Sed nihil huius habeo quod tibi pollicear, nec nunc quidem res nostrae sunt. Etsi enim repressa est aliquantulum vicini principis Heluetionum auctoritate: eadem tamen illum moliri ~~me~~ dubitabamus, ut qui ne nunc quidem sese ad diem audiendis et dijudicandis nostris controuersiis recuset. Itaque instaurata quidem est utrumque

schola, et quadam tranquillitate fruimus,
sed ita ut adhuc incerti inter pacem et
bellum haereamus, quod a nobis adhuc
multos musarum cultores auersit.
Si quem tamen mediocriter saltua-
ris quas scribis artibus inscriptum
reperero, non committam ut in meo illius
officium desideres. Bene vale vir orna-
tissime. Deus Iesus, Deus et Servator
ille nosse iniunctis blasphemis Arrianis
patri magis ac magis tibi-
familiæque tuae benedicat. Geneva 24
Martij ex vetere Calendario 1583

Epistolæ tuæ neque annum neque diem
ac ne locum quidem adscripsit, sed
illam scito mihi demum 24. die Superioris
mensis redditam ne forte tibi serius me
respondisse arbitreris.

Amplitudini tuae
additissimus Theod. Beza.

Fragmentum

Fragmentum literarum
Theodori Bezae ad Wilh.
Landgraviū H.

Novit optime omnium C. T. certaminū
istorum et initia et progressus. Novit
quænam instrumenta in his tragadiis
Sathan adhibeat, et quid per ea sit
effecturus, nisi clamentissima
pater Cælestis ipsius conatus quamvis
longius progressus, impediat. nimirum
aut ea ipsa heresi qua orientis imperium
evertit, Germanicas omnes quæ Papatum
ejurarunt Ecclesias subversurus, aut
eas inter se commissurus, ut quod
prædictum est in apocalypsi, plaga
bestiæ sanetur. Hæc autem cum vin-
coli, ne theologo quidem melius quam
C. T. sint perspecta, superest ut
Deum opt. Max. precor, Illustrissime
Princeps, ut C. T. temporibus maxime

necessariis heroicis illo Spiritu induas,
 et illustre sit et omnibus gentibus
 ac Saulis ipsius gloria conspicuum
 organum. Ego vero quod unum mihi
 relictum est, preces istas minime,
 et spero, inanes futuras, assiduas adhibebo.
 Quod nisi essem ego minimus eorum,
 qui veritatem adversus istos tuentur,
 et nisi constaret ipsismet etiam
 testibus praeclaros istos

doctorum et piorum conventum non
 minus refugere, quam aiunt Pontificis
 demonibus invisam esse crucem et
 aquam benedictam: auderem ego in
 ignis panna coram idoneis iudiciis
 (quales fortassis et ipsismet eorum
 fautoribus deligerem) subicere, nisi
 ipsos tam perspicue quam sol lucet,
 non tantum haereticos, sed etiam
 prorsus impios, ex istis coram scriptis
 demonstrarem. fiat ergo voluntas
 Dni, non minus iusti iudicis, quam
 misericordis

miseri cordis patris: et incipiat sane
 iudicium a domo ignis. Quid si vero
 rejiciantur nunc quoque primogeniti,
 et olim Ismael, Elamus et Ruben,
 et Davidis fratres? At Ecce T. C.
 Princeps illustrissime, priusque Eulenia
 sua nutritis magis ac magis bene-
 dicat Dominus: quod futurum etiam
 confido, et quidem tanto illustriore
 futura veritatis victoria: quanto
 pauciores et secundum carnem infir-
 miores habuerit propugnatores. Redeo
 etc. Genevae 9. Augusti 1580.

Theodorus Beza

Ornatissimo viro, D.
 Andrea Dudithio, Dno mihi
 Summe observando

S. Ain' tu mi D. Dudithi, paratiores
 et instructiores esse nostris Pseudo-Jesuitas?

mutabis, ut spero, sententiam, hoc -
 perlucto scripto itemque altero Padellis
 nostri, quod ad D. Monacium mitto,
 ex quibus incredibilem etiam istorum
 in logris deprehendes. Expectabo
 tamen iudicium de utroque scripto-
 rum, satis recte apud nos omnia
 Poloni uisdam in Angliam, et
 aliorum in Galliam nonnullorum -
 aduentus, varios rumores, et eos quidem
 ut spero, falsos excitauit. Nos in
 eodem curriculo pergitur. Bene vale,
 vir eximie, D. Jesus tibi tuisque magis
 ac magis Benedicat. Geneva 2 Jul.
 ex Vetere nostro Calendario. 1583.

Tuus Bezaf

104
 Ornatisimo Viro Dno
 Joanni Bratoni. S. C. M.

a consiliis et Medico primario,
 Dno mihi Summo Observando
 S. literis tuis tum mihi redditis,
 quum

quam essem iter in Heluetiam ingram,
 serius quam vellem, inde videlicet
 reuersus respondeo. Veneram hanc
 peregrinationem charissimis praeipu-
 arum Ecclesiarum fratribus ante
 triennium, quam feliciter obij dei
 Beneficio, quamvis in aetate maximo,
 et reclamantibus mediis, quod equi-
 tationem dicerent ex sinistro femore
 et dextro pede laboranti valde incom-
 modam futuram. Ego contrarium sum
 expertus; usque adeo ipsum quoque
 corpus jumat, quod alacri animo
 facimus. fuit autem mihi usque
 adeo, ^{suauiter} feliciter consumptum hoc omne
 tempus in illo amississimo fratrum
 complexu, fortassis postremo, ut vix
 quidemquam iucundius tota vita mea
 mihi contigisse meminerim. Domum
 autem reuersum eadem illa mala
 rursum adorta sunt, hactenus tamen
 nunc quidem molesta, ut tamen ~~conuenire~~

et rabiosius, tota denique Italia molitur,
nemini obscurum esse potest. Et in Helvetiis
jacta sunt ea discordiarum semina, quae
nisi in herba computruerint, exitum
tandem huic genti ferent. Pendemus
igitur oculis et animis in caelum erecti
vos isthuc mutis precibus cum nostris
conjugite, quas certi Dominus, etiam
si terra caelum misceatur, non est irritus
facturus. Ad me privatim quod attinet,
ager animo, corpore sic habens, ut qui ex
medicorum consilio vitanda paralypsis causa
dictam agis quam vocant: me ipsum quatenus
licet et diuinitas datur, diuina misericordia
meditationi et rectae per Dei gratiam con-
cordiae conscientiae testimonio sustento, in
eum diem intentus, quo veram illa quiete
potiar, quam ab illo unico Domino et Seruatore
nostro exopto. Bene vale vir eximie. Idem
ille assiduos tuos gemitus exaudiat, et te
cum diuturno et molesto morbo colluctantem
inuieta illa sua virtute fulciat, donec
nobis denique quod effecit ipse in nobis
Spiritu suo et certa in ipsius misericordia
fiducia

Fiducia speramus. Genoua xvi. Nouemb. vetus.
Calendario. 1585.

Tuus Beza

Amplissimo et ornatissimo
Viro Dño Andrea
Dudithio. S. C. M. Conciliario et
Dño mihi summe obser.

116

I. Epistolam illam fuisse te consilio editam
nunquam existimaui, neque mihi unquam
in mentem venit, ut illi quasi tibi rescribens
responderem. Tamen nonnulla refellere
constitueram, quibus eos mihi videtur colores
induxisse, quibus oculati etiam aliqui
decepi possint. Quia tamen hoc tibi ingratum
futurum video: hoc quoque amicitiae nostrae
tribuam, ut ista, quod ad me quidem attinet,
pro non scriptis habeantur. Tu vero fortassis

406
reute feceris si quo modo illis os occluseris
qui se a me dissentire gloriantur. quam
haec totum arbitrio tuo relinquo. Quod
autem tibi eripi non posse scribis illud
de haereticis occidendis ad nos sane non
pertinet, quia nunquam vel indistincte
vel universaliter id faciendum censuimus.
Neque quum stringendum in aliquos
magistratus gladium censemus, in
simplicem haeresin, quacumque tandem
illa sit, respeximus: Sed partim in
Blasphemiam cum indomita perniciosa
conjunctam, partim ~~part~~ in publica
pacis delicta (quam ego esse arbitror
omnis bene constituta Reipub. Basili)
perturbationem a conjuncta improbitate
profectam: qua ubi accurate expendere
et tum quod sit principium magistratus
Christiani officium, tum quod soleant
a Satana spiritu parui momenti
Ecclesiastica censura haberi accuratius
consideraueris, fortassis hic quoque nobis
cum consentis. Mea quaedam in ~~Missa~~
Cosmopoli

407
Cosmopoli inisi nostro Monasterio, qua
si forte leges, rogo te ut ea memento
a me ipso pro agri summis habui.
Alteram mea ad Hofmannum respon-
sionis partem his nundinis edidi, ut
semel hac molestia detungeret. Dolsch
Agryta triplum publico iudicio infamis,
et paulo post editum illud egregium
scriptum mortui impudentissime conficta
maledicta, mihi nulla modo refellenda
credidi. Genebrardus quidam maledi-
centissimus homo, quia nunquam
adhuc a me responsum ad ipsius
maledicta eliceret potuit, eadem in
me repetit, et virulentissime reprae-
hensam meam in canticum canticorum
paraphrasin, superioribus nundinis a
me extortam et mendosissime excusam
exagitans, aliam suam, qua nihil,
et mihi quidem videtur, ineptius
scribi potuit, additis etiam commentariis
substituit. Ego scriptumculam illam

400
facile passus essem interire, nisi me
cogeret istius agrestis et melancholici
hominis virulentia defensionem parare
cui meas quoque gallicas cantiones
adjicere constitui, illi, sat scio, gemina
gratas futuras: in quibus nimirum
quaestionem de vera Ecclesia nosis (in
quo praecipue argumento totum illud
divinissimum canticum allegoricum
versatur) copiosissime studui explicare.
De Scaligero nostro nihil nunc habeo
quod scribam. Scio, quod etiam per
litteras significavit, alteram editionem
illius operis ab ipso comparari, in qua
cum haud scio satis, an sua omnia
sit quibusvis probaturus? Dancus noster
nunc agit in ipsis pyrenaeis montibus,
ubi novam Academiam Rex Navar-
rensis instituit. Idem mihi atque
tibi videtur de nonnullis ipsius scriptis
et cum jam pridem sum hortatus
ut potius in exutiendo Lombardo,
quam in locis communibus versaretur.
Sed an

401
Sed an hoc persuaserim nescio. Mea
quodam ex mundanis accipies: de quibus
quid tibi videatur libenter audiam.
De rebus nostris recte adhuc omnia,
nec unquam frequentissimam Eulethiam
et Scholam habuimus. Sed mirum
in vicinis nunc factus Hispani
gener, et a Socero non aliter exceptus,
quam si alter esset Hispaniarum
Rex, quicquid hanc nostram totis
viribus inturbet. Nos autem
in Deum respicimus, ad ferendum
quidvis parati. In Gallia vix fieri
potest, quin maximus tumultus
et is quidem toti regno exitialis
breui crumpat. Utinam suos tueatur
Dominus aduersus desperatorum
hominum rabiem. Bene vale, vir
amplissime, una cum honoratissima
tua familia, et nos, quod facis, ama.
Geneva 14. Martij Iuliani. 1585.

Tuus Beza, manu.
A. Sicuti vides, vacillans
92